

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 45/2000 rd

Regeringens proposition om godkännande av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och med förslag till lagar om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i denna stadga och om ändring av strafflagen

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 oktober 2000 en proposition om godkännande av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och med förslag till lagar om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i denna stadga och om ändring av strafflagen (RP 161/2000 rd) till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande om ärendet till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschefen Marja Lehto, enhetschefen Päivi Kaukoranta och lagstiftningssekreterare Sami Paatero, utrikesministeriet
- lagstiftningsrådet Risto Eerola, justitieministeriet
- professor Mikael Hidén
- professor (emeritus) Antero Jyränki
- professor Raimo Lahti
- professor Ilkka Saraviita
- professor Martin Scheinin
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner den i Rom den 17 juli 1998 antagna stadgan för Internationella brottmålsdomstolen samt lagarna om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i stadgan och om ändring av strafflagen. Finland undertecknade Romstadgan den 7 oktober 1998.

Genom Romstadgan upprättas den första permanenta internationella brottmålsdomstolen. Domstolen kommer att etableras i Haag i Neder-

länderna och får i uppgift att utdöma straff för de allvarligaste stora brotten som angår hela det internationella samfundet. Brottmålsdomstolens jurisdiktion gäller fysiska personer, inte juridiska personer. En persons officiella ställning eller uppgift befriar inte honom eller henne från det straffrättsliga ansvaret.

Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion skall komplettera den nationella jurisdiktionen. En stat har möjlighet att motsätta sig inter-

nationell jurisdiktion enligt Romstadgan. Brottmålsdomstolens jurisdiktion initieras av en stadgepart eller av domstolens åklagare. I sådana fall förutsätter stadgan att antingen den stat på vars territorium brottet sker eller den stat vars medborgare är misstänkt för brottet är part i stadgan eller har godkänt domstolens jurisdiktion genom ett separat tillkännagivande. Dessutom kan Förenta Nationernas säkerhetsråd, om det anser att den internationella freden och säkerheten är hotade, hänskjuta behandlingen av en situation till domstolen i sådana fall då situationen förefaller att ha beröringspunkter med ett eller flera brott som omfattas av domstolens jurisdiktion.

Domstolen kan döma till livstidsfängelse eller till fängelse på viss tid samt utdöma böter som ytterligare straff. De stater som är parter i stadgan är skyldiga att godta domstolens jurisdiktion och att samarbeta med den samt att erkänna och verkställa domstolens beslut.

För att stadgan skall träda i kraft och för att arbetet skall kunna inledas vid domstolen krävs att stadgan ratificeras av 60 stater.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid samma tidpunkt som Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Finland har föresatt sig att ratificera Romstadgan under 2000 och kommer då sannolikt att höra till de första av de 60 stater som skall anta den.

Enligt motiveringen till lagstiftningsordningen skall förslaget till lag om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och om tillämpning av stadgan behandlas i den inskränkta grundlagsordning som 95 § 2 mom. grundlagen föreskriver. Enligt propositionen innehåller Romstadgan flera bestämmelser som hör till området för lagstiftningen och gäller grundlagen på det sätt som avses i 95 § 2 mom. grundlagen. Avsnittet om lagstiftningsordningen är mycket ingående och regeringen redogör mycket noga för på vilka punkter den anser detta vara fallet.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Riksdagens samtycke

Kravet på godkännande

Allmänt. Enligt 94 § 1 mom. grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen är enligt utskottets mening av den digniteten att kriteriet "har avsevärd betydelse" kan tillämpas på den. Därmed krävs riksdagens samtycke. Romstadgan bör godkännas av riksdagen också av den anledningen att den har bindande konsekvenser för riksdagens budgetbefogenheter, ef-

tersom brottmålsdomstolen huvudsakligen finansieras med bidrag från stadgeparterna.

Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis täcker riksdagens befogenhet att godkänna internationella förpliktelser alla materiella bestämmelser om internationella förpliktelser som hör till området för lagstiftningen. En bestämmelse anses höra till området för lagstiftningen, om (GrUU 11/2000 rd och GrUU 12/2000 rd): 1) den gäller utövande eller begränsning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen, 2) den i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, 3) den sak som bestämmelsen gäller enligt grundlagen skall regleras i lag, 4) det finns lagbestämmelser om den sak som lagen gäller eller 5) det enligt rådande uppfattning i Finland skall lagstiftas om saken. Detta är fallet oavsett om bestämmelsen strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen är redan i sig av den karaktären att den innehåller en lång rad bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Andra typer av bestämmelser förefaller att finnas i artikel 2 och 3, artiklarna 43—45, artikel 49, 52 och 79 samt i artiklarna 119 och 120 och artiklarna 123—128 i slutbestämmelserna. I motiveringen till propositionen tvivlar regeringen i viss mån på att artikel 48 hör till området för lagstiftningen.

Artikel 2. Enligt artikeln skall domstolen knytas till Förenta Nationerna genom en överenskommelse. Överenskommelsen skall först godkännas av stadgans partsförsamling och därefter ingås av domstolspresidenten på domstolens vägnar. Om en överenskommelse till exempel avser att omvandla domstolens jurisdiktion i relation till Romstadgan, hör artikel 2 utan tvivel till området för lagstiftningen. Eftersom propositionen inte företräder denna syn, är det motiverat att anse att överenskommelsen bara kan innehålla ordinära, tekniska detaljer beträffande förhållandet mellan domstolen och Förenta Nationerna.

Artikel 48. I artikel 48.3 och 4 nämns vissa personalkategorier. Det kommer att ingås separat överenskommelse om deras immunitet och privilegier. Om frågan ingår i området för lagstiftningen eller inte beror i sista hand på i hur hög grad denna immunitet och dessa privilegier kan bygga på bemyndigandebestämmelsen i lagen om godkännande av vissa stadganden i konventionen rörande Förenta Nationernas privilegier och immunitet och konventionen rörande privilegier och immunitet för Förenta Nationernas fackorgan samt om privilegier och immunitet även för vissa andra internationella organ från 1958.

Enligt lagen från 1958 åtnjuter också i förordning särskilt nämnda internationella organisationer eller institutioner, liksom också de tjänstemän och personer vid dessa organ som fullgör uppgifter vid organen, men också medlemsstaternas ombud de privilegier och den immunitet som det särskilt ingås överenskommelse om. I

ljuset av 80 § 1 mom. grundlagen är bemyndigandebestämmelsen alltför omfattande och öppen, eftersom den utan begränsning gäller vilken organisation som helst och immuniteten och privilegierna utan närmare precisering kan utsträckas till vilka omständigheter som helst. Grundlagsutskottet anser att bestämmelsen inte längre kan vara den rättsliga grunden för uppfattningen att bestämmelserna om immunitet och privilegier i internationella förpliktelser inte hör till området för lagstiftningen.

Artikel 79. Artikeln innehåller bestämmelser om en förvaltningsfond. Enligt artikel 75.2 får domstolen besluta att gottgörelse skall betalas ut till brottsoffer genom förvaltningsfonden. Om detta är fallet är en stadgepart på grundval av artikel 75.5 skyldig att verkställa gottgörelsedomen i enlighet med artikel 109. Den som får ersättning kan därför hos en stadgepart anhålla om att gottgörelsedomen skall verkställas enligt stadgepartens nationella lagstiftning. Förvaltningsfonden kan således ingå som ett led i proceduren för ersättningar till offren. Därför måste också artikel 79 anses ingå i området för lagstiftningen.

Godkännandebeslutets räckvidd

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. Godkännandebeslutet skall således omfatta hela Romstadgan. Denna hållning stämmer överens med formuleringen i 94 § 1 mom. grundlagen (GrUU 11/2000 rd, s. 3, första spalten).

I propositionen föreslås också att riksdagens samtycke skall krävs för att Finland i enlighet med artikel 103.1 meddelar domstolen att landet är villigt att ta emot personer dömda till fängelsestraff och låta dem avtjäna sitt straff i Finland på de villkor som anges i artikel 103.1 b.

Av propositionen (s. 98) framgår att Finland har för avsikt att meddela domstolen två andra saker. I propositionen begär regeringen inte riksdagens samtycke för dessa fall. Enligt artikel 87.1 a har domstolen befogenhet att göra framställningar till stadgeparterna om samarbete. Framställningarna översänds på diplomatisk väg

eller via andra lämpliga kanaler som varje stad-gepart själv får anvisa. Enligt artikel 87.2 skall samarbetsframställningar och handlingar fogade till dem antingen vara avfattade på eller åtföljas av en översättning till ett officiellt språk i den anmodade staten eller ett av domstolens arbets-språk i enlighet med det val som staten har gjort. Staterna gör sina val vid ratificering, godtagande, godkännande eller anslutning.

Finland har för avsikt att meddela en kontakt-ordning som motsvarar det nuvarande nationella systemet. Dessutom har Finland för avsikt att ange finska, svenska och engelska som kontaktspråk. I dessa fall gäller det frågor som hör till området för lagstiftningen, såsom regeringen framhåller i propositionen (s. 97, första spalten). I motsats till det meddelande som avses i artikel 103.1 påverkar inte meddelandena i dessa fall innehållet i Finlands internationella förpliktelse eller förpliktelsens omfattning i relation till vad den står för redan på grundval av Romstadgan. Därför omfattar utskottet den uppfattning som propositionen förmedlar att riksdagens samtycke inte behövs för meddelanden i dessa fall.

Beslut om godkännande

Enligt 94 § 2 mom. grundlagen fattas beslut om godkännande av en internationell förpliktelse med enkel majoritet. Om ett förslag till godkännande av en förpliktelse gäller grundlagen skall beslutet fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. I nästa avsnitt behandlar utskottet förhållandet mellan Romstadgan och grundlagen.

Förslaget till lag om ikraftträdande av vissa bestämmelser

I propositionen ingår ett förslag till lag om ikraftträdande av vissa bestämmelser i Romstadgan. Lagen är så att säga en s.k. blandad ikraftträdandelag, där det förutom den blankettartade bestämmelsen om ikraftträdandet i 1 § också ingår de bestämmelser om internationell rättshjälp som är nödvändiga på grund av Romstadgan. Enligt propositionen finns bestämmelserna delvis

där i förtydligande syfte. Enligt den mycket detaljerade motiveringen till lagstiftningsordningen strider följande punkter mot grundlagen:

— artikel 27 i Romstadgan (*officiell ställning saknar betydelse*), som strider mot 113—117 § och 30 § 2 mom. i grundlagen,

— artikel 89 i Romstadgan och 3 § i lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser (*utlämnande av personer till domstolen*), som strider mot 9 § 3 mom. grundlagen,

— artikel 110.1 i Romstadgan (*omprövning av straff för att bestämma om lindring*), som strider mot 105 § 1 mom. i grundlagen,

— artikel 121.4 och 5 (*ändringar*), som strider mot 1 och 3 § i grundlagen (*suveränitet*),

— artikel 122 i Romstadgan (*ändring av institutionella bestämmelser*), som strider mot 94 § i grundlagen,

— 5 § i lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser, som strider mot 9 § 3 mom. i grundlagen.

Suveränitet

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen måste bedömas utifrån de grundlagsbestämmelser som gäller Finlands suveränitet (1 §) och den dömande makten (3 § och 9 kap.).

Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion är i princip subsidiär i förhållande till de nationella domstolarna. Enligt artikel 17 och 20.3 kan domstolen i undantagsfall behandla ett mål trots detta faktum. En sak som ingår i en finländsk domstols jurisdiktion kan således i princip tas upp till behandling av brottmålsdomstolen mot Finlands ståndpunkt. Romstadgan ger således Internationella brottmålsdomstolen domsrätt som egentligen ingår i finländsk lagskipning. Detta är i sig ett intrång i Finlands suveränitet enligt 1 § 1 mom. grundlagen.

Enligt 1 § 3 mom. grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Enligt förarbetena till grundlagsreformen har bestämmelsen betydelse för bedömningen av när en internationell förpliktelse kan anses stå i konflikt med bestämmelserna i den nya grundlagen om suveränitet. Det är såle-

des befogat att utgå från att sådana internationella förpliktelser som är sedvanliga i modernt internationellt samarbete också om endast i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet inte direkt kan anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet (RP 1/1998 rd, s. 74/andra spalten).

Internationella brottmålsdomstolen är enligt utskottets uppfattning en manifestation av internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter i den mening som lagrummet i grundlagen avser. Att nationella domstolars jurisdiktion åsidosätts för brottmålsdomstolens i princip subsidiära jurisdiktion i artikel 17 och artikel 20.3 i Romstadgan beror på situationer, då staten själv i hög grad har försummat att ställa personerna till straffrättsligt ansvar. Det är här fråga om att den nationella rättskipningen inte fungerar på behörigt sätt. Med beaktande av detta måste det anses att brottmålsdomstolens jurisdiktion bara i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet på det sätt som avses i förarbetena till grundlagsreformen. Av denna anledning anser grundlagsutskottet att Internationella brottmålsdomstolen och bestämmelserna om dess jurisdiktion inte strider mot grundlagsbestämmelserna om statens suveränitet.

Officiell ställning saknar betydelse

Enligt artikel 27.1 skall Romstadgan gälla lika för alla utan åtskillnad på grund av officiell ställning. Särskilt skall officiell ställning som stats- eller regeringschef, regeringsmedlem eller parlamentsledamot inte i något fall ge någon person immunitet mot straffrättsligt ansvar, inte heller skall officiell ställning i sig själv utgöra skäl för nedsättning av straff. I artikel 27.2 föreskrivs att immunitet eller särskilda förfaranderegler som skall vara förenade med en persons officiella ställning, vare sig enligt nationell lag eller enligt folkrätten inte skall hindra brottmålsdomstolen från att utöva jurisdiktion över personen.

I 113 § grundlagen finns bestämmelser om presidentens straffrättsliga ansvar. Det gäller bl.a. brott mot mänskligheten. Detta begrepp i grundlagen skall tolkas självständigt och dess betydelse är inte nödvändigtvis kopplad exem-

pelvis till bestämmelserna i 11 kap. strafflagen om brott mot humaniteten. Enligt artikel 5.1 i stadgan skall domstolens jurisdiktion inskränka sig till de mest allvarliga brotten som angår hela det internationella samfundet. Det är befogat att integrera folk mord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i artiklarna 6—8 i stadgan i det ansvar som definieras med hjälp av begreppet "brott mot mänskligheten" i 113 § grundlagen.

I 116 § grundlagen finns bestämmelser om regeringsmedlemmarnas straffrättsliga ansvar. Deras ansvar begränsar sig till att de "på ett väsentligt sätt" har brutit mot sina skyldigheter och förfarit "klart" lagstridigt i sin ämbetsutövning. De gärningar som hänskjuts till brottmålsdomstolen är så allvarliga att det enligt utskottets uppfattning inte uppstår någon konflikt mellan stadgan och denna grundlagsbestämmelse.

När det gäller republikens presidents, regeringsmedlemmars och riksdagsledamöters straffrättsliga ansvar ingår det vissa särskilda procedurbestämmelser i 113—115 § och i 30 § 2 mom. Dessutom föreskriver 117 § om justitiekanslern och justitieombudsmannen. Dessa bestämmelser gäller emellertid bara förfarandet när åtal väcks i en nationell domstol och de påverkar därför inte behandlingsordningen för lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser, framhåller grundlagsutskottet.

Utlämnande av personer

I artikel 89 i stadgan föreskrivs att stadgeparterna i enlighet med bestämmelserna i Romstadgan och med förfarandet i sin nationella lag skall bifalla framställningar om överlämnande av personer. I anknytning till detta föreskrivs i 3 § lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser att en person som vistas i Finland skall lämnas ut på begäran av Internationella brottmålsdomstolen.

Utlämnande av personer kan gälla finska medborgare och frågan är därför av betydelse med avseende på 9 § 3 mom. grundlagen. Enligt lagrummet får finska medborgare inte mot sin vilja utlämnas eller föras till ett annat land. I samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna underströk grundlagsutskottet att den enskildes rätt att under alla omständighe-

ter få stanna kvar i sitt land är en så grundläggande rättighet att det inte är skäl att medge möjligheten att avvika från detta i en grundlag (GrUB 25/1994 rd, s. 8, andra spalten). Mot bakgrunden av detta är det klart att proceduren för överlämnande strider mot grundlagen.

Enligt 5 § 1 mom. lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser är ett vittne som i Finland har kallats för att höras av Internationella brottmålsdomstolen skyldig att iakta kallelsen. I 2 mom. föreskrivs om möjligheten att vid vite uppmana ett vittne att fullgöra sin plikt. Enligt grundlagsutskottet strider bestämmelserna mot 9 § 3 mom. grundlagen, särskilt med beaktande av att förarbetena till grundlagsreformen ger vid handen att förbudet mot att tvinga någon att lämna landet också skulle gälla andra förfaranden än utvisning, (RP 309/1993 rd, s. 55, andra spalten). I 3 mom. avses således alla metoder för att avlägsna en medborgare ur landet, anser utskottet.

Utskottet har bedömt om ett vittnes skyldighet att låta sig höras av brottmålsdomstolen är en skyldighet som direkt beror på Romstadgan eller om det är en extraordinär skyldighet i relation till stadgan och som strider mot grundlagen. Det senare fallet leder till att så kallad inskränkt grundlagsordning enligt 95 § 2 mom. inte kan tillämpas utan att den behandlingsordning som 73 § grundlagen föreskriver måste tillämpas på den föreslagna lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser.

I propositionen motiveras 5 § i lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser med artikel 86 och artikel 99.1 i Romstadgan. Regeringen menar att statens skyldighet att så effektivt som möjligt säkerställa att domstolen får den rättsliga hjälp den begär med stöd av stadgan hänger samman med dessa artiklar. Enligt utskottets mening bör dock principen i artikel 93.1 e tillmätas stor betydelse. I artikeln sägs att det är frivilligt att inställa sig vittnen. Enligt vad utskottet har erfarit var denna punkt en viktig kompromiss när Romstadgan antogs. Av dessa skäl anser utskottet att stadgan inte ålägger Finland någon skyldighet att rikta sanktioner mot personer som inte frivilligt går med på att instäl-

la sig som vittnen inför brottmålsdomstolen. I den föreslagna formen måste ikraftträdelselagen därför behandlas i den ordning som 73 § grundlagen föreskriver. Lagförslaget kan behandlas i den ordning som anges i ingressen, om möjligheten i 5 § 2 mom. att vid vite uppmana någon att personligen inställa sig som vittne inför Internationella brottmålsdomstolen stryks.

Ändringar

Ändringar i Romstadgan. I artikel 121.3 föreskrivs att det krävs två tredjedels majoritet av parterna för att anta en ändring vid ett möte med stadgeparts församlingen eller vid en översynskonferens. Med stöd av artikel 121.4 skall en ändring träda i kraft för alla stadgeparter ett år efter det att ratifikations- eller godtagandeinstrumentet har deponerats hos Förenta Nationernas generalsekreterare av sju åttondelar av parterna.

De ändrade bestämmelserna förefaller utifrån detta att kunna bli bindande för Finland trots att vårt land inte har antagit dem. Det är inte helt säkert att ändringarna är obetydliga med avseende på vår suveränitet. Enligt den särskilda klausulen om frånträde i artikel 121.6 får en part som inte har godkänt en ändring frånträda stadgan innan ändringen träder i kraft trots motståndet från stadgeparten. Av denna anledning påverkar inte ändringsförfarandet behandlingsordningen för lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser.

Ändring av materiella straffbestämmelser. Ändringar i de materiella straffbestämmelserna (artiklarna 6—8) träder i kraft på ett annat sätt. Med stöd av artikel 121.5 träder ändringarna i kraft fullt ut bara för de stadgeparter som har godtagit dem. Utskottet menar att inte heller detta förfarande påverkar lagstiftningsordningen.

Ändring av institutionella bestämmelser. Också ändringar i institutionella bestämmelser måste godkännas med två tredjedels majoritet på grundval av artikel 122. Ändringarna träder i kraft för alla stadgeparter sex månader efter att de har antagits. Det krävs således inga godkännande- och ikraftträdelseförfaranden enligt

grundlagen för att ändringarna skall träda i kraft för Finland. Detta leder till att lagen om ikraftträdande om vissa bestämmelser måste behandlas i grundlagsordning.

Andra omständigheter

Brottskriterier och bevis- och förfaranderegler. Med stöd av artikel 9.1 skall de brottskriterier som skall vara till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av artiklarna 6—8 antas med två tredjedels majoritet av stadgeparts församlingens medlemmar. De får ändras med en likadan majoritet. Med stöd av artikel 51 gäller samma förfaranden bevis- och förfaranderegler.

Brottskriterierna skall stå i överensstämmelse med stadgan. Bevis- och förfarandereglerna skall vara förenliga med stadgan. Vid konflikt mellan stadgan och bevis- och förfarandereglerna skall stadgan ha företräde. Bevis- och förfarandereglerna är således inte självständiga konventionsbestämmelser i likhet med stadgan utan de är preciseringar underställda stadgan. Bestämmelserna om antagande av och ändring i bevis- och förfarandereglerna påverkar inte behandlingsordningen för lagen om ikraftträdande av vissa bestämmelser.

Negativ rättskraft (ne bis in idem). Artikel 20 ger brottmålsdomstolen en viktig möjlighet med avseende på en effektiv jurisdiktion att göra avsteg från förbudet att döma någon på nytt för samma gärning. Frågan är konstitutionellt viktig med avseende på 21 § 2 mom. grundlagen. Rätten att göra avsteg gäller situationer då den tidigare behandlingen i en nationell domstol har varit avsedd att skydda personen för straffrättsligt ansvar i frågor som omfattas av internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion eller behandlingen inte har försiggått i en oavhängig och opartisk domstol och förfarandet inte har motsvarat ändamålet att lagföra en person.

Grundlagen leder inte till något mer omfattande förbud att lagföra någon inom två olika rättssystem än vad som innehållet i de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna kräver, anser utskottet. Av hävd har också artikel 14.7 i internationella konventionen om

medborgerliga och politiska rättigheter tolkats så att konventionen inte hindrar att samma gärning undersöks i två olika länder. Samma princip ingår också i artikel 4 i sjunde tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Utskottet menar att artikel 20 i Romstadgan inte medför några konstitutionella problem.

Officiella språk och arbetspråk. Enligt artikel 50 skall domstolens officiella språk vara arabiska, kinesiska, engelska, franska, ryska och spanska. Domar som meddelas av domstolen och andra beslut i grundläggande frågor av domstolen skall offentliggöras på de officiella språken. I bevis- och förfarandereglerna skall fastställas i vilka fall andra officiella språk får användas som arbetspråk. På begäran av någon part i en rättegång eller av en stat som har tillåtelse att intervensera i en rättegång skall domstolen ge parten respektive staten tillstånd att använda ett annat språk än engelska eller franska, om domstolen anser detta vara tillräckligt motiverat.

I 17 § 2 mom. grundlagen föreskrivs att vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk skall tryggas genom dag. I internationella brottmålsdomstolen är det fråga rättegångar som gäller den enskilde och som ersätter den nationella domstolsprocessen. Artikel 50 i stadgan säger ingenting om den misstänktes eller den tilltalades rättigheter. I detta hänseende spelar artikel 55.1 c och artikel 67.1 a och f en viktig roll. I artiklarna föreskrivs att den som är misstänkt för ett brott eller den tilltalade har rätt att använda ett språk som de till fullo förstår och talar samt rätt att kostnadsfritt ha biträde av en kompetent tolk och få översättningar. Bestämmelserna är tillräckliga sedda ur grundlagsperspektiv.

Vissa åtgärder inom en stadgeparts territorium. Artikel 57 i stadgan är ett undantag för principen i artikel 86 att stadgeparterna skall samarbeta med domstolen bland annat när det gäller förundersökningar och lagföring av brott som om-

fattas av domstolens jurisdiktion. Artikel 57.3 d föreskriver att förundersökningskammaren får ge åklagaren tillåtelse att genomföra bestämda undersökningsåtgärder inom en stadgeparts territorium utan att ha försäkrat sig om denna stats samarbete. Dessutom föreskriver artikel 99.4 att åklagaren i vissa fall får verkställa en begäran i enlighet med artikel 93 och artikel 96 utan medverkan från den anmodade stadgepartens myndigheter.

Inte i någondera fallet har åklagaren rätt att använda tvångsåtgärder. Som det sägs i motiveringen till propositionen kan Romstadgan som helhet tolkas som att den innebär sådant internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter som avses i 1 § 3 mom. grundlagen. De självständiga befogenheter som bestämmelserna i stadgan ger är begränsade och påverkar därför bara i ringa utsträckning statens suveränitet. Av denna anledning anser grundlagsutskottet att bestämmelserna inte strider mot suveränitetsbestämmelserna i grundlagen.

Benådning. Artikel 110.1 föreskriver att verkställighetsstaten inte skall frige en intagen innan det straff som domstolen bestämt har avtjänats. Enligt artikel 110.2 är det domstolen som ensam har rätt att bestämma om straff lindring. Bestämmelserna inkräktar på presidentens rätt att enligt 105 § 1 mom. grundlagen besluta om benådning beträffande alla straff som avtjänas inom ramen för Finlands rättskipning och strider därför mot vår grundlag.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att riksdagens samtycke krävs till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och till det meddelande som skall ges med stöd av artikel 103.1 och som innebär att Finland förklarar sig villigt att ta emot dömda personer med fängelsestraff för att avtjäna straffet i Finland på de villkor som anges i artikel 103.1 b,

att Romstadgan gäller grundlagen och därför bör godkännas genom ett beslut som omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna,

att beslutet att Finland lämnar ett meddelande måste fattas med enkel majoritet,

att det första lagförslaget berör grundlagen och därför måste behandlas i den ordning som 95 § 2 mom. grundlagen föreskriver, om utskottets konstitutionella anmärkning till 5 § 2 mom. beaktas på behörigt sätt, men annars i den ordning som 73 § grundlagen föreskriver och

att det andra lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 5 december 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
vordf. Riitta Prusti /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Jouko Jääskeläinen /fkf
Jouni Lehtimäki /saml

Johannes Leppänen /cent
Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Petri Salo /saml
Arto Seppälä /sd
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Jarmo Vuorinen.

